

Riktlinje för tillsyn av fristående förskolor och pedagogisk omsorg

Dokumenttyp: Riktlinjer	Dokumentnamn: Riktlinjer för tillsyn av fristående förskola och pedagogisk omsorg	Diarienum mer: FGN 2020/0420
Beslutad av: Förskole- och grundskolenämnden	Beslutsdatum:	Giltig till och med: Tillsvidare
Gäller för: Förskole och grundskoleförvaltningen	Dokumentansvarig avdelning: Kansli	Senast reviderad:

Innehållsförteckning

1. Inledning	3
1.1 Huvudmannens ansvar	3
1.1.1 Pedagogisk omsorg.....	4
1.1.2 Disposition	4
2. Tillsynens delar	5
2.1 Olika typer av beslut	6
5.1.1 Föreläggande.....	6
5.1.2 Anmärkning.....	6
5.1.3 Avstående från ingripande	6
5.1.4 Återkallelse	6
5.1.5 Inga brister konstaterade	6
3. Bedömningsområden	7
3.1 Förutsättningar för utbildningen.....	7
3.1.1 Bedömningskriterier	7
3.2 Styrning och utveckling	9
3.2.1 Bedömningskriterier	9
4. Pedagogisk omsorg	11
4.1 Krav på verksamheten	11
4.1.1 Respekt för barns rättigheter.....	11
4.1.2 Utveckling och lärande.....	12
4.1.3 Bedömningskriterier	13
5. Ägar- och ledningsprövning	14
5.1 Krav på ägar- och ledningskretsen.....	14
5.1.1 Huvudmannens personkrets.....	14
5.1.2 Krav på insikt.....	15
5.1.3 Lämplighet.....	15
5.1.4 Kraven ska vara uppfyllda fortlöpande	15
5.1.5 Anmälningssplikt	16
6. Tidsplan för tillsynen	16
6.2 Löpande granskning	16
Källor	17

1. Inledning

Kommunen ansvarar för tillsyn av fristående förskolor och pedagogisk omsorg som kommunen lämnat godkännande för.¹ Det övergripande syftet med tillsynen är att höja kvaliteten i de verksamheter som granskas och att verka i förebyggande syfte. Viktiga områden i tillsynen är kvalitetsarbetet och den pedagogiska verksamheten. Tillsynen omfattar samtliga områden i läroplanen och ska tjäna både som kontroll av regelefterlevnad och som återkoppling till verksamheten.

Tillsynen har en förebyggande funktion och kommunen ska inom ramen för sin tillsyn lämna råd och vägledning till de huvudmän som kommunen granskar.²

I kommunens tillsynsuppdrag ingår det att fatta de beslut om åtgärder som kan behövas för att huvudmannen ska rätta fel som upptäcks vid granskningen. Kommunen har möjlighet att ingripa för att tillsynen ska vara effektiv.³ Ett ingripande syftar till att rätta till brister och att säkerställa att reglerna följs i framtiden. När kommunen har genomfört en tillsyn, får den granskade verksamheten ett beslut. Kommunen har utifrån skollagen möjlighet att fatta beslut utifrån fyra typer av ingripanden: föreläggande, anmärkning, avstående från ingripande, återkallelse.⁴ Ett föreläggande får förenas med vite.⁵

1.1 Huvudmannens ansvar

Huvudmannen ansvarar för att utbildningen genomförs i enlighet med bestämmelserna i skollagen, bestämmelser som har meddelats med stöd av skollagen eller andra befintliga styrdokument gällande utbildningen.⁶ Huvudmannen ska ha ett kvalitetsarbete, det vill säga verksamheten ska följas upp, utvärderas och utvecklas så att de nationella målen för verksamheten uppfylls.⁷ Utbildningen ska vara likvärdig för alla som deltar i utbildningen, oavsett var i landet den ges.⁸

Vid tillsynen så ska kommunen bedöma om huvudmannen uppfyller de bestämmelser som verksamheten är skyldig att följa. Granskningen utgår primärt från bestämmelser i skollagen och tillhörande författningar så som läroplanen för förskolan. Kommunen har vid en tillsyn rätt att få tillträde till byggnader, lokaler och andra utrymmen

¹ 26 kap. 4 § skollagen

² 26 kap. 9 § skollagen

³ 26 kap. 2 § skollagen

⁴ 26 kap. 10–13 §§ skollagen

⁵ 26 kap. 27 § skollagen

⁶ 2 kap. 8 § skollagen

⁷ 4 kap. 3 och 5 §§ skollagen

⁸ 1 kap.9 § skollagen

som används för verksamheten i den omfattning som behövs.⁹ Huvudmannen är skyldig att på kommunens begäran lämna upplysningar, tillhandahålla handlingar och material som behövs för att tillsynen ska kunna genomföras.¹⁰

1.1.1 Pedagogisk omsorg

Reglerna för pedagogisk omsorg skiljer sig ifrån de regler som gäller i förskolan. Tillsynen omfattar därför inte samma bedömningskriterier men görs utifrån samma struktur, anpassad utifrån den pedagogiska omsorgens verksamhet. Vad som gäller för pedagogisk omsorg förtydligas i kapitel 4.

1.1.2 Disposition

De inledande avsnitten redogör för tillsynsprocessen från planering och initiering till bedömning, beslut och återkoppling och syftar till att tydliggöra strukturen för tillsynen. I kapitel 3 ges en mer ingående redogörelse för de övergripande områden som tillsynen fokuserar på och vilka delar i utbildningen som granskas för förskolan. I kapitel 4 förtydligas vad som gäller för tillsyn av pedagogisk omsorg och vilka bedömningskriterier som kommunen utgår ifrån. I kapitel 5 ges övergripande information om ägar- och ledningsprövning. För att få tillräckligt och rätt information om huvudmannens verksamhet använder sig kommunen av frågor och frågeformulär som skickas ut till huvudmannen innan kommande tillsynsbesök. Frågor och formulär utgör en viktig del i bedömningsunderlaget. Blanketter för frågor och inhämtande av material har tagits fram för att säkerställa tillräcklig och rätt information inför bedömningen inom alla områden. Formulären och frågorna är anpassade utifrån bedömningskriterierna men kan komma att anpassas utifrån den enskilda verksamhetens behov.

⁹ 26 kap. 6 § skollagen

¹⁰ 26 kap. 7 § skollagen

2. Tillsynens delar

Dokumentgranskning

- Inför en granskning så ber kommunen huvudmannen att skicka in dokumentation och redogörelse där huvudmannen och ansvarig rektor ombeds beskriva verksamheten inom olika områden. I god tid innan tillsynen påbörjas skickar kommunen ut "Brev inför tillsyn" enligt strukturen i bilaga 1. Tillsynen inleds med att kommunen samlar in material och kartlägger huvudmannens verksamhet. Kommunen gör även en analys av huvudmannens ekonomi. Den inledande kartläggningen är utgångspunkten för hur det kommande tillsynsbesöket ska utformas.

Tillsynsbesök

- Efter analys av den insamlade dokumentationen planeras ett tillsynsbesök utifrån skolans behov. Tillsynsbesöket inleds med att rektor och förskolans personal informeras om tillsynen och vad som kommer att hända under besöket. Vid besöket ska rektorn eller en förskollärare presentera utbildningen vid förskolan och förklara hur förskolan arbetar med undervisning, uppföljning av verksamheten och med dokumentation. Rektor/förskollärare kan utgå från de frågor som finns i bilaga 2 "Frågor till huvudman inför tillsynsbesöket" I samband med besöket observeras även verksamheten.

Samtal

- Efter tillsynsbesöket kallas rektor samt förskollärare till ett återkopplande samtal. Vid samtalet lämnas information om vad som framkommit av besöket och dokumentationen. Det ställs även kompletterande frågor kring utbildningen. Under samtalet lämnas råd och vägledning och det är därför en fördel om både rektor och förskollärare närvarar.

Beslut

- När kommunen genom dokumentinsamling, tillsynsbesök och intervjuer fått tillräcklig information görs en samlad bedömning av om utbildningen lever upp till gällande lagkrav. Huvudmannen för den fristående förskolan får ett skriftligt beslut. I beslutet framgår det vad som framkommit, skälen för bedömningen och om det är något som behöver åtgärdas. Om det finns brister kommer det i beslutet att motiveras vilka bristerna är, vad som behöver åtgärdas och inom vilken tid bristerna bör åtgärdas.

2.1 Olika typer av beslut

Kommunen har utifrån skollagen möjlighet att fatta beslut utifrån fyra typer av ingripanden: föreläggande, anmärkning, avstående från ingripande, återkallelse.¹¹ Ett ingripande syftar till att rätta till brister och att säkerställa att reglerna följs i framtiden.

5.1.1 Föreläggande

Om en verksamhet har brister kan ett beslut om föreläggande fattas där det står vilka åtgärder som måste vidtas.¹² Förelägandet kan också förenas med ett vite, vilket innebär att den ansvarige för verksamheten måste betala en fastställd summa pengar om inte bristerna åtgärdas inom en viss tid.¹³

5.1.2 Anmärkning

Om en verksamhet har mindre allvarliga brister kan kommunen fatta beslut om en anmärkning som följs upp, men som inte kan förenas med vite eller tvångsåtgärder.¹⁴

5.1.3 Avstående från ingripande

Kommunen kan avstå från ett ingripande och ändå beskriva bristerna i beslutet om:

- bristerna vid en tillsyn är mindre
- verksamheten som granskas genomför nödvändig rättelse
- det i övrigt med hänsyn till omständigheterna finns särskilda skäl mot ett ingripande¹⁵

5.1.4 Återkallelse

Om en verksamhet har mycket allvarliga brister kan kommunen fatta beslut om att stänga verksamheten och återkalla tillståndet för den enskilda huvudmannen tills bristerna har rättats till.¹⁶

5.1.5 Inga brister konstaterade

Om det vid tillsynen inte framkommit annat än att verksamheten uppfyller författningarnas krav inom de granskade områdena så avslutas tillsynen med ett beslut om det.

¹¹ 26 kap. 10–13 §§ skollagen

¹² 26 kap. 10 § skollagen

¹³ 26 kap. 27 § skollagen

¹⁴ 26 kap. 11 § skollagen

¹⁵ 26 kap. 12 § skollagen

¹⁶ 26 kap. 13 § skollagen

3. Bedömningsområden

3.1 Förutsättningar för utbildningen

Huvudmannen ska ge rektorn, förskollärarna och övrig personal förutsättningar, så att utbildningen är likvärdig och av hög kvalitet. Med hög kvalitet avses att den uppfyller nationella mål och svarar mot nationella krav och riktlinjer. Rektorn beslutar om hur skolenheten ska organiseras och ansvarar för att fördela resurser inom enheten utifrån barnens olika förutsättningar och behov. Undervisningen i förskolan ska ske under ledning av förskollärare och utformas så att den stimulerar barnets utveckling och lärande. I arbetet med att skapa nödvändiga förutsättningar ingår bland annat att säkerställa att förskolan har nödvändiga materiella och personalmässiga resurser, samt se till att barngrupperna har en lämplig storlek och sammansättning och så att verksamheten i övrigt bedrivs i en god miljö. I arbetet ingår också att säkerställa att de rektorer som är anställda att leda verksamheten, och den personal som bedriver undervisning, har den behörighet och kompetens skolförfattningarna kräver för att de ska kunna leda den pedagogiska verksamheten i enlighet med målen i läroplanen.

3.1.1 Bedömningskriterier

Undervisningen i förskolan sker under ledning av förskollärare och utformas så att den stimulerar barnets utveckling och lärande

- Barnens lärande och personliga utveckling 3 kap. 2 §skollagen
- Utbildningens syfte 8 kap. 2 § skollagen
- Särskilt stöd 8 kap. 9 § skollagen
- Lpfö 18: 1. Förskolans värdegrund och uppdrag: förskolans uppdrag, helhetssyn, varje förskolas utveckling, 2.2 Omsorg, utveckling och lärande, 2.7 Förskollärarens ansvar i undervisningen, 2.8 Rektors ansvar

I förskolan bedrivs ett aktivt och medvetet värdegrundsarbete.

- Syftet och utformningen av utbildningen 1 kap. 4–5 §§ skollagen
- Lpfö 18: 1. Förskolans värdegrund och uppdrag: grundläggande värden, förståelse och medmänsklighet, saklighet och allsidighet, likvärdig utbildning, förskolans uppdrag. 2.1 Normer och värden, 2.8 Rektorns ansvar

Huvudmannen ser till att barngrupperna har en lämplig sammansättning och storlek, och att barnen i övrigt erbjuds en god miljö

- Lokaler och utrustning 2 kap. 35 § skollagen
- Barngrupperna och miljön 8 kap. 8 § skollagen
- Lpfö 18: 1 Förskolans värdegrund och uppdrag, en likvärdig utbildning, förskolans uppdrag, helhetssyn

Huvudmannen ser till att anställda rektorer som anställs har pedagogisk insikt genom utbildning och erfarenhet, samt att de har gått, går eller kommer att gå särskild befattningsutbildning, om de omfattas av kravet.

- Behörighetskrav för rektorer 2 kap. 11 § skollagen
- Befattningsutbildning för rektorer 2 kap. 12 § skollagen

Rektorn leder den pedagogiska verksamheten i enlighet med målen i läroplanen.

- Ledning av utbildningen 2 kap. 9–10 §§ skollagen
- Lpfö 18: 2.8 Rektorns ansvar

Huvudmannen ser till att förskollärare i förskolan har legitimation och är behöriga för den undervisning de bedriver, om de inte omfattas av något av undantagen från dessa krav.

- Rätt att undervisa 2 kap. 13–14 §§ & 17–18 §§ skollagen

Huvudmannen ser till att förskolan ger varje barn förutsättningar att utveckla både det svenska språket och sitt modersmål, det egna nationella minoritetsspråket, om barnet tillhör en nationell minoritet samt ger varje barn förutsättningar att utveckla svenskt teckenspråk, om barnet har hörselnedsättning, är dövt eller av andra skäl har behov av teckenspråk

- Modersmål 8 kap. 10 § skollagen
- Lpfö 18: 1 Värdegrund och uppdrag, kommunikation och skapande, 2.2 Omsorg, utveckling och lärande

3.2 Styrning och utveckling

Huvudmannen ska systematiskt och kontinuerligt planera, följa upp och utveckla utbildningen, i syfte att främja ökad likvärdighet och kvalitet. I arbetet ingår att följa upp de förutsättningar som huvudmannen ger förskolenheten, för att de ska kunna ge barnen en god utbildning och omsorg. Huvudmannen analyserar verksamheten i förhållande till de nationella målen, och beslutar om vilka förbättringsåtgärder som behövs och vidtar nödvändiga åtgärder. Detta för att huvudmannen bland annat ska kunna avgöra om förskolan erbjuder barnen en god pedagogisk verksamhet där omsorg, fostran och lärande bildar en helhet.

Rektorer ska på förskoleenhetsnivå bedriva systematiskt kvalitetsarbete. Det ska finnas en koppling mellan huvudmannens kvalitetsarbete, och det kvalitetsarbete som rektorn tillsammans med förskollärare och övrig personal genomför vid förskoleenheterna. Ett annat viktigt verktyg för att se till att utbildningen och omsorgen är likvärdig är en behovsstyrd resursfördelning, så att resursfördelningen anpassas efter barnens behov och förutsättningar. Med resurser avses såväl ekonomiska som personalmässiga resurser. Resursfördelningen följs upp och utvärderas, så att en bedömning kan göras i vilken grad den främjar barnens utveckling och lärande.

3.2.1 Bedömningskriterier

Huvudmannen fullgör de uppgifter och det ansvar som följer av huvudmannskapet.

- Likvärdig utbildning 1 kap. 9 § skollagen
- Huvudmannens ansvar för utbildningen 2 kap. 8-8a §§ skollagen
- Kompetensutveckling 2 kap. 34 §
- Rutiner för klagomål 4 kap. 8 § skollagen
- Forum för samråd 4 kap. 13 § skollagen.
- Lpfö 18 2.2 Omsorg, utveckling och lärande & 2.6 Uppföljning, utvärdering och utveckling

Huvudmannen följer upp resultat inom utbildningen, i förhållande till de nationella målen och dokumenterar denna uppföljning

- Likvärdig utbildning 1 kap. 9 § skollagen
- Systematiskt kvalitetsarbete 4 kap. 3 & 6 §§ skollagen.
- Lpfö 18: 2.1 Normer och värden & 2.2 Omsorg, utveckling och lärande

Utifrån en analys av det som framkommer i uppföljningen beslutar huvudmannen om nödvändiga utvecklingsåtgärder, och dokumenterar de beslutade åtgärderna.

- Likvärdig utbildning 1 kap. 9 § skollagen
- Systematiskt kvalitetsarbete 4 kap. 3 & 6 §§ skollagen

Huvudmannen planerar för genomförandet av utvecklingsåtgärder och genomför dessa. Planeringen och åtgärderna dokumenteras

- Likvärdig utbildning 1 kap. 9 § skollagen
- Systematiskt kvalitetsarbete 4 kap. 3 & 6–7 §§ skollagen

Rektor planerar, följer upp och utvecklar arbetet tillsammans med förskollärare och annan personal.

- Systematiskt kvalitetsarbete enhetsnivå 4 kap. 4 § skollagen.
- Lpfö18: 2.6 Uppföljning, utvärdering och utveckling

Förskolan samverkar på ett förtroendefullt sätt med förskoleklassen, skolan och fritidshemmet för att stödja barnens utveckling och lärande i ett långsiktigt perspektiv

- Lpfö18: 2.5 Övergång och samverkan

Barnen ges inflytande över utbildningen och stimuleras att ta en aktiv del i arbetet med att utveckla verksamheten

- Barnens inflytande 4 kap. 9 § skollagen.
- Lpfö18: Barns delaktighet och inflytande

Huvudmannen fördelar resurserna efter barnens olika förutsättningar och behov, för att säkerställa en likvärdig utbildning

- Likvärdig utbildning 1 kap. 9 §
- Särskilt stöd 8 kap. 9 § skollagen
- Lpfö18: Förskolans värdegrund och uppdrag: En likvärdig utbildning

Huvudmannen säkerställer att all personal i verksamheten har kännedom om tystnadsplikten och anmälningskyldigheten till socialtjänsten.

- Samverkan och anmälan till socialnämnden 29 kap. 13 § skollagen
- Tystnadsplikt 29 kap. 14 § skollagen

4. Pedagogisk omsorg

Pedagogisk omsorg får erbjudas i stället för förskola och vänder sig till barn i samma åldrar som barn i förskolan. Verksamheten ska stimulera barns utveckling och lärande och utformas så att den förbereder barnen för fortsatt lärande.¹⁷ Pedagogisk omsorg ska utformas med respekt för barnets rättigheter och i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar och de mänskliga rättigheterna.¹⁸

4.1 Krav på verksamheten

Kraven på pedagogisk omsorg regleras främst i 25 kapitlet i skollagen. Även skollagens bestämmelser om åtgärder mot kränkande behandling gäller för pedagogisk omsorg.¹⁹ Däremot har kommunen inte tillsynsansvar över att reglerna om åtgärder mot kränkande behandling följs, se avsnitt 2.1.3. Vid tillsynen av pedagogisk omsorg utgår kommunen från de krav som verksamheten ska uppfylla enligt 25 kapitlet i skollagen samt hur väl verksamheten arbetar utifrån Skolverkets allmänna råd för pedagogisk omsorg.²⁰

Enligt skollagen gäller för all pedagogisk omsorg att

- verksamheten ska utgå från barnets bästa
- var och en ska främja de mänskliga rättigheterna och aktivt motverka alla former av kränkande behandling
- verksamheten ska stimulera barns utveckling och lärande och utformas så att den förbereder barnen för fortsatt lärande.
- verksamheten ska utgå ifrån en helhetssyn på barnet och barnets behov och utformas så att den främjar allsidiga kontakter och social gemenskap
- lokalerna ska vara ändamålsenliga
- barngrupperna ska ha en lämplig sammansättning och storlek
- det ska finnas personal med sådan utbildning eller erfarenhet att barnens behov av omsorg och en god pedagogisk verksamhet kan tillgodoses.²¹
- verksamheten ska systematiskt följas upp och utvärderas.²²

4.1.1 Respekt för barns rättigheter

Läroplanen för förskolan gäller inte för pedagogisk omsorg. Däremot framgår det av förarbetena till skollagen att förskolans läroplan ska vara vägledande för all pedagogisk omsorg. Läroplanens avsnitt om

¹⁷ 25 kap. 2 § skollagen

¹⁸ 25 kap. 6 § skollagen

¹⁹ 6 kap. 1 § skollagen

²⁰ Skolverkets allmänna råd för pedagogisk omsorg

²¹ 25 kap. 6–7 § skollagen

²² 25 kap. 8 & 10 §§

normer och värden är lika relevanta för pedagogisk omsorg som för förskolan och blir en viktig del i tillsynen. Det är viktigt att huvudmannen för verksamheten säkerställer att personalen är förtrogen med innehållet i såväl förskolans läroplan som skollagens bestämmelser.²³

4.1.2 Utveckling och lärande

Den pedagogiska verksamheten ska stimulera barns utveckling och lärande. Verksamheten ska utgå från en helhetssyn på barnet och barnets behov samt utformas så att den främjar allsidiga kontakter och social gemenskap. Det är viktigt att personalen har kompetens för att kommunicera, utmana och stimulera barnen för att verksamheten för att skapa en god verksamhet som förbereder för ett fortsatt lärande. Det är även viktigt att det finns material och redskap som möjliggör att barnen kan undersöka, utforska och leka. Vidare ska den fysiska miljön vara trygg, säker, ändamålsenlig och tillgänglig för barnen.²⁴ En del av att förbereda barnen för ett fortsatt lärande är att arbeta med barnens språkutveckling. Med språkutveckling avses både det svenska språket och modersmålet, om det är något annat än svenska. Huvudmannen har ansvaret för att barn i behov av särskilt stöd i sin utveckling ges den omsorg som deras speciella behov kräver. Barn kan på grund av sjukdom, sociala förhållanden, funktionsnedsättning eller andra svårigheter att tillgodogöra sig verksamheten, ha behov av särskilt stöd i sin utveckling. Det är viktigt att huvudmannen utarbetar rutiner för att uppmärksamma dessa barn i verksamheten och att tillhandahålla sådan kompetens som krävs för att barnen ska få sådan omsorg som förbereder dem för fortsatt lärande.²⁵

²³ Prop. 2009/10:165 s. 527

²⁴ Skolverkets allmänna råd om pedagogisk omsorg s. 18–19

²⁵ Skolverkets allmänna råd om pedagogisk omsorg s. 21–22

4.1.3 Bedömningskriterier

Huvudmannen säkerställer att lokalerna är trygga, säkra och hälsosamma för barn att vistas i, samt utformade för en varierad verksamhet, som stimulerar barns lärande och utveckling såväl enskilt som i grupp.

- Kvalitetskrav 25 kap. 7 § skollagen

Huvudmannen anställer personal sådan utbildning eller erfarenhet att barnets behov av omsorg och god pedagogisk verksamhet tillgodoses, och ger personalen möjlighet till kompetensutveckling.

- Kvalitetskrav 25 kap. 7 § skollagen

Huvudmannen anpassar barngruppens sammansättning och storlek så att det enskilda barnets och gruppens behov kan tillgodoses

- Kvalitetskrav 25 kap. 7 § skollagen

Huvudmannen säkerställer att all personal i verksamheten har kännedom om tystnadsplikten och anmälningskyldigheten till socialtjänsten

- Samverkan och anmälan till socialnämnden 29 kap. 13 § skollagen
- Tystnadsplikt 29 kap. 14 § skollagen

Verksamheten utformas med respekt för barnens rättigheter och motverkar aktivt alla former av kränkande behandling

- Övergripande krav på verksamheten 25 kap. 6 § skollagen

Huvudmannen säkerställer att personalen arbetar uppmuntrande och stödjande för barnens delaktighet och inflytande i verksamheten.

- Övergripande krav på verksamheten 25 kap. 6 § skollagen

Huvudmannen säkerställer att personalen har förutsättningar att bedriva verksamheten så att den stimulerar och utmanar barnens utveckling och lärande samt förbereder för fortsatt lärande

- Pedagogisk omsorg 25 kap. 2 § skollagen
- Övergripande krav på verksamheten 25 kap. 6 § skollagen

Huvudmannen följer upp och utvärderar verksamheten systematiskt och analyserar kvaliteten och bedömer verksamhetens utvecklingsbehov.

- Uppföljning och utvärdering 25 kap. 8 & 10 §§ skollagen
- Skolverkets allmänna råd med kommentarer för pedagogisk omsorg

5. Ägar- och ledningsprövning

Att förskolan har en god ekonomi och en ledning med rätt kompetens är viktiga förutsättning för att utbildningen ska kunna genomföras med god kvalitet i en trygg miljö. Huvudmannen ska löpande säkerställa att det finns ekonomiska förutsättningar att bedriva verksamheten och att ägar- och ledningskretsen uppfyller kraven på erfarenhet och lämplighet. Kommunen har tillsyn över att så är fallet för de fristående förskolorna som kommunen godkännt. Detta innebär att kommunen inom ramen för sitt tillsynsuppdrag prövar om huvudmannen uppfyller kraven.

5.1 Krav på ägar- och ledningskretsen

Sedan 1 januari 2019 ställs det särskilda krav på ägar- och ledningskretsen samt på ekonomiska förutsättningar för enskilda huvudmän. De nya bestämmelserna innebär att kommunen ska göra ytterligare bedömningar i sin godkännandeprovning och tillsyn av fristående förskolor.

Bestämmelserna innebär nya krav på **insikt och lämplighet** samt skärpta krav på **ekonomiska förutsättningar** att bedriva verksamhet. Syftet med den nya lagstiftningen är att den som vill bedriva fristående verksamhet ska ha förutsättningar att bedriva verksamheten långsiktigt och med god kvalitet. De nya bestämmelserna gäller inte pedagogisk omsorg.

De nya bestämmelserna ställer krav på att huvudmannens ägar- och ledningskrets ska:

- ha erfarenhet eller på annat sätt har förvärvat insikt i de föreskrifter som gäller för verksamheten
- ha ekonomiska förutsättningar att följa de föreskrifter som gäller för verksamheten,
- i övrigt har förutsättningar att följa de föreskrifter som gäller för utbildningen.
- i övrigt bedömas lämpliga

5.1.1 Huvudmannens personkrets

Kraven omfattar ägare med ett väsentligt inflytande, ledning och även andra som har ett bestämmande inflytande i huvudmannens verksamhet²⁶:

- Verkställande direktör och andra som genom en ledande ställning eller på annat sätt har ett bestämmande inflytande över verksamheten (faktisk företrädare)
- Styrelseledamöter och styrelsesuppleanter

²⁶ 2 kap. 5 § skollagen

- Bolagsmännen i kommanditbolag eller andra handelsbolag
- Personer som genom ett direkt eller indirekt ägande (ägande i flera led) har ett väsentligt inflytande över verksamheten ²⁷

Med *väsentligt inflytande* över verksamheten avses som huvudregel ett ägande om minst tio procent av det röstberättigade aktiekapitalet.²⁸

5.1.2 Krav på insikt

Krav på erfarenhet eller insikt innebär att det inom den krets av personer som omfattas av ägar- och ledningsprövning ska finnas kompetens gällande de föreskrifter som krävs för att bedriva skolverksamhet, till exempel skollagstiftning, arbetsrätt, arbetsmiljö samt ekonomi. Det räcker med en samlad kompetens inom ägar- och ledningskretsen, varje enskild person behöver alltså inte ha den erfarenhet eller insikt som krävs. Det är inte tillräckligt att det finns tillgång till kompetent administrativ och ekonomisk förvaltning i form av personal. Det är huvudmannen (och dess ägare och ledning) som ska ha den samlade kompetensen.²⁹

5.1.3 Lämplighet

Personer som ingår i ägar- och ledningskretsen ska i övrigt bedömas lämpliga. Vid lämplighetsprövningen ska viljan och förmågan att fullgöra sina skyldigheter mot det allmänna, laglydnad i övrigt och andra omständigheter av betydelse beaktas. Var och en i ägar- och ledningskretsen måste bedömas lämplig. Det räcker alltså med att en person bedöms olämplig för att kraven inte ska anses vara uppfyllda. De omständigheter som enligt förarbetena bör läggas till grund vid prövningen är framför allt tidigare brottslighet och ekonomisk misskötsamhet.³⁰

Kommunen kan vid bedömning av ekonomiska förutsättningar samt vid ägar- och ledningsprövning bland annat komma att hämta in uppgifter från Polismyndigheten, Bolagsverket, Kronofogdemyndigheten, Skatteverket och företag som erbjuder kreditupplysningar.

5.1.4 Kraven ska vara uppfyllda fortlöpande

En huvudman som är godkänd att bedriva verksamhet inom skolväsendet är skyldig att löpande säkerställa att kraven på erfarenhet eller insikt samt lämplighet är uppfyllda inom ägar- och ledningskretsen. Huvudmannen behöver också löpande säkerställa att det finns ekonomiska förutsättningar att bedriva verksamheten.³¹

²⁷ 2 kap. 5a § skollagen

²⁸ Prop. 2017/18:158 s. 48

²⁹ Prop. 2017/18:158 s. 46-47

³⁰ Prop. 2017/18:158 s. 48-49

³¹ Prop. 2017/18:158 s. 46

5.1.5 Anmälningssplikt

En huvudman som gör förändringar inom ägar- och ledningskretsen är från och med den 1 januari 2019 skyldig att anmäla detta till kommunen inom en månad efter att bytet av person genomförts. Kommunen prövar i samband med anmälan att kraven på ägar- och ledningskretsens erfarenhet och insikt samt lämplighet fortsatt är uppfyllda.³²

6. Tidsplan för tillsynen

Kommunens tillsyn ska säkerställa att huvudmannen lever upp till kraven i de lagar och förordningar som gäller. Tillsynsuppdraget är omfattande och tidskrävande vilket ställer krav på att tillsynen är planerad och väl strukturerad samt att det finns utrymme för att göra fördjupade analyser.

I dagsläget finns det i kommunen 15 fristående huvudmän som bedriver förskola och en som bedriver pedagogisk omsorg, och som omfattas av tillsynen. Tillsynen planeras i treårsperioder för samtliga fristående verksamheter. Kommunen ska i god tid innan planerad tillsyn informera huvudmannen om när tillsynen kommer ske.

En plan för tillsynen ska upprättas för varje treårsperiod och redovisas för förskole-och grundskolenämnden. Den första treårsperioden löper mellan 2020–2023 och plan för tillsynen ska presenteras för nämnden i september. Plan för tillsynen ska redovisas för nämnden innan septembers utgång 2020.

6.2 Löpande granskning

Utöver de planerade och mer djupgående tillsynstillfällena så sker även löpande tillsyn i form av att de fristående verksamheterna inkommer med uppgifter till kommunen om verksamheten.

- Den fristående huvudmannen ska varje månad inkomma med uppgifter om antalet placerade barn, deras ålder och vistelsetider. Informationen ligger till grund för utbetalning av kommunalt bidrag.
- Den fristående huvudmannen har skyldighet att senast i slutet av maj månads utgång inkomma med årsredovisningen med räkenskapsammandrag för att kommunen ska kunna granska likviditet och kapital i årsredovisning med räkenskapsammandrag.
- Den fristående huvudmannen ska informera kommunen om inskrivna barn per den 15 september varje år.

³² 2 kap. 5b § skollagen

Källor

Skollag (2010:800)

Förordning om läroplan för förskolan (SKOLFS 2018:50)

Förvaltningslag (2017:900)

Ökade tillståndskrav och särskilda regler för upphandling inom välfärden. Prop. 2017/18:158

Den nya skollagen - för kunskap, valfrihet och trygghet. Prop. 2009/10:165

Skolverkets allmänna råd med kommentarer för pedagogisk omsorg, 2012